

Mäktigt om människans omåttlighet

John Akomfrah ställer ut på Bildmuseet

Med auktoritet och estetik drar John Akomfrah in åskådaren i sina verk. Man sugts obevekligen in i videoinstallation *Purple* för att lämna den tidigast 62 minuter senare. Effekten av verket *Vertigo Sea* drabbade publiken under Venedigbiennalen 2015 och kort därefter på Bildmuseet i Umeå. Med tilltagande styrka spelar han nu upp ännu ett civilisationskritiskt drama i ett stort filmverk. Det är dock ett drama som inte ger någon katharsisk rening. Vi förstår snart att vi inte bara är åskådare utan också medskyldiga till dramats upplösning.

Planeten jorden innehar spelets huvudroll. Vi människor är dess motståndare och huvudfiende. Viktiga roller spelas av kol- och oljeutvinning, vattenkraftsutbyggnad, kolonialism, industrialism, bilism, turism, bekämpningsmedel, förurning, sjukdomstillstånd, krig, kärnvapensprängningar och rovdriftspolitik. Mänskliga aktiviteter som, trots vår medvetenhet, fortsätter driva utsläppen av växthusgaser till nivåer bortom överenskomna riktmärken.

Akomfrah låter parallella skeenden utspela sig på sex videoskärmar i en berättelse i sex kapitel, som rubriceras med one-liners mot violett bakgrund. I inledningen ser vi en barnafödelse, till och med mödragymnastik av svensk modell. Dokumentärt och historiskt filmat material från 1940-talet och framåt växlar med nya iscensatta sekvenser där samtida figurer blickar mot oss i nutida landskap, både sådana som är ödelagda och sådana som har sin ömtåliga naturskönhet kvar. Akomfrah återkommer till tre särskilt utsatta miljöer, lika vackra som förgängliga; Grönland, Alaska och Marquesasöarna i franska Polynesien. Kombinationen av omistlig, storartad skönhet och åsynen av miljöförändringarnas ödeläggande följder håller åskådaren i ett grepp av motstridiga känslor. Franska Polynesien är ett paradys för lyxturism där både målaren Paul Gauguin och den svenske etnografen Bengt Danielsson framlevde sina dagar. Frankrike gjorde några av de sköna öarna till provytor för kärnvapensprängningar så sent som 1996. Greenpeace-aktivister i bräckliga farkoster bombas med oljefat på öppen sjö i en kort sekvens.

Polarsamhällen och frusna glaciärer är vilsamma att se när de dyker upp i bild. Att ta sig fram med hundspann ter sig här som ett idealiskt färd sätt. Så länge det finns snö och is att färdas på och fisk att mata hundarna med. Tågresa framstår, trots gulnade filmkopior, som näst bästa färdmedel och kontrasteras i verkets tredje avsnitt mot bilder av bilindustrins expansion och destruktiva krocktester där allt går i tusen bitar. Elektroniskt skrot kantar människans framfart. Med bilder från haverier, olyckor, utsläpp och läckage åskådliggörs den eskalerande jakten på energikällor. *The Alien in the Body* rubriceras berättelsens fjärde fas kring sjukdomstillstånd och död. Synden straffar sig själv, brukar man säga. Men i detta filmepos görs tydligt att även de som aldrig syndat straffas. Miljöförstöring och klimatförändringar framskrider urskillningslöst och drabbar dem som knappt hunnit få smak på modernitetens yttringar. De avslutande bilderna från gravplatser är filmade i karga trakter där en kraftfull flora ändå förmår blomma i violett, som i verkets titel.

John Akomfrah är född i Ghana 1957 men har London som hemvist. Här har han varit med och grundat Black Audio Film Collective. Bildmuseet står som en av filmprojektets uppdragsgivare. Några sekvenser känns igen som svenska, förutom mödragymnastiken

VOLYM

en trafikbild från Slussen. Trots att stora miljöstrider utkämpats även här; mot kärnkraft, destruktion i SAKAB, gifttunnor i Teckomatorp, besprutning och gödsling av växande skog och Bolidens ansvar för deponering av avfall i Chile, är det svårt att identifiera några avsnitt som svenska. Det engelska ordet *Purple* kan översättas med både lila, violett och gredelint. En symbolmättad liturgisk färg, under antiken sammanknippad med rikedom. Optiskt är lila den färg i spektrat som har kortast våglängd och som därför riskerar försvinna för ögat vid förhöjda halter av luftföroreningar. *Purple* kan tolkas som signal för ömtålighet, något som kan gå förlorat. I motsats till rött och orange som förmår tränga igenom och därför ger solnedgångar vi uppfattar som vackra. Verket *Purple* är ett syndaregister om mänsklig omåttlighet men visar få reträttvägar.

Akomfrahs monumentala videoinstallation bör ses och finns på Bildmuseet i Umeå till mitten av september, alltså över det svenska riksdagsvalet. Även om politiker inte gör miljön till den viktigaste frågan på sina agendor kan vi som enskilda aktörer och väljare göra det.

Text: Margareta Klingberg

Foto: John Akomfrah

Volym 2018-05-22